

ALGEMENE INSPECTIE VAN DE FEDERALE POLITIE
EN VAN DE LOKALE POLITIE
VISIEDOCUMENT 3 ¹

“ZIJN ALLE FLIKKEN ONBEKWAAM?”

DE AANPAK VAN INTEGRITEIT BINNEN DE BELGISCHE POLITIE

1. Inleiding

Op 15.06.2020 verscheen een krantenartikel² met als provocerende titel “All cops are berufsunfähig³” (alle flikken zijn beroepsonbekwaam) in de Duitse krant Die Tageszeitung⁴ van de hand van de journaliste Hengameh Yaghoobifarah. Het artikel was een reactie op het overlijden van George Floyd⁵ in de Verenigde Staten.

Natuurlijk zijn niet alle politiemedewerkers onbekwaam, net zomin als alle parketmagistraten, rechters, leraars, politici, journalisten of gelijk welke beroepsgroep dit zouden zijn. Hetzelfde antwoord geldt trouwens ook op de vraag of alle betogers relschoppers zijn. Los van het feit dat een democratie gebouwd is op grondwaarden zoals onder meer de vrijheid van meningsuiting, die door een democratische politie moet gekoesterd worden, kan de vraag worden gesteld of dergelijke veralgemeningen wel altijd de rechtsstaat dienen. Er zijn evenwel meningen als er mensen zijn en de Algemene Inspectie volgt hierin Charles Nodier toen hij stelde: “*Tolerantie is de enige remedie tegen de diversiteit van meningen*⁶”.

Dit betekent dat ook de Algemene Inspectie een mening heeft, meer nog, het is haar taak als controleorgaan op de politie om te zorgen voor diepgang in het debat, aan de hand van dit visiedocument, opgesteld na grondig onderzoek en beeldvorming.

¹ De Algemene Inspectie schrijft jaarlijks een omvangrijk visiedocument. Het visiedocument 3 is de publicatie voor 2021. De twee andere visiedocumenten (2020 en 2019) kan U terugvinden op <https://www.aigpol.be/nl/downloads/onze-publicaties/opiniestukken-van-de-aig>

² Zie <https://taz.de/Abschaffung-der-Polizei/!5689584/>

³ Vertaling: Alle flikken zijn onbekwaam.

⁴ Volgens Wikipedia is Die Tageszeitung in grootte het zevende landelijke Duitse dagblad. De krant heeft een oplage van ruim 60.000 exemplaren.

⁵ Zie https://nl.wikipedia.org/wiki/Dood_van_George_Floyd

⁶ Citaat van Charles Nodier, Frans schrijver, journalist en bibliothecaris van het einde van de 18de en het begin van de 19de eeuw, zie https://nl.wikipedia.org/wiki/Charles_Nodier

De politie verdient immers geen goedkope kritiek, maar op argumenten gefundeerde reflectie.

DE POLITIE ONDER DRUK

Racisme, discriminatie en illegitiem politiegeweld zijn onderwerpen die de laatste maanden vaak de voorpagina's vulden van kranten. Wie "police violence" ingeeft in een bekende zoekmotor krijgt 506.000.000 hits en "discrimination" is nog goed voor een slordige 258.000.000 hits.

Zo waren de verontwaardigde reacties naar aanleiding van het overlijden op 25.05.2020 van George Floyd in de Verenigde Staten tijdens een politietussenkomst gedurende weken "breaking news". Wereldwijde acties van boze burgers⁷, vaak onder de noemer "Black Lives Matter"⁸, werden georganiseerd, niet alleen om George Floyd te gedenken maar ook en vooral om te protesteren tegen racisme en geweld uitgaande van de politie. Tijdens de manifestaties werden spandoeken megedragen met slogans als "hetzelfde verhaal op verschillende plekken"⁹, "urgence, la police assassine"¹⁰ en "Gegen Rassismus und Polizeigewalt"¹¹ en zwegen de manifestanten gedurende 8 minuten en 46 seconden, de tijd dat George Floyd in bedwang werd gehouden door politiefunctionarissen waarna hij stierf. Voor de manifestanten is het duidelijk, racisme en geweld uitgaande van de politie bestaan overal ter wereld en maken deel uit van de politiecultuur¹². Vele organisaties delen trouwens die mening. Zo blijkt uit het rapport "Policing the pandemic"¹³ van Amnesty International van begin 2020 dat, bij het doen naleven van de lockdown-maatregelen, de politie in verschillende Europese landen het vooral gemunt heeft op etnische minderheden en gemarginaliseerde groepen "via gewelddadig optreden, discriminerende identiteitscontroles, gedwongen quarantaines en het opleggen van boetes". Voor Barbora Černušáková van Amnesty International moeten "discriminatie, het onwettig gebruik van geweld en de straffeloosheid bij de politie dringend worden aangepakt in Europa"¹⁴. Ook Dokters van de Wereld stellen zich vragen. Uit één van hun recente rapporten¹⁵ blijkt dat één op vier migranten meedeelt geconfronteerd te worden met geweld van de politie dat "divers, illegaal en buitensporig van aard is": het gaat om

⁷ Ook politiepersoneel sloot zich bij deze protesten aan of organiseerde aparte acties.

⁸ Black Lives Matter ('zwarte levens doen ertoe', afgekort als BLM) is een slogan die wordt gebruikt bij manifestaties overal ter wereld, maar verwijst ook naar een internationale beweging die ontstaan is in de Afro-Amerikaanse gemeenschap in de Verenigde Staten als reactie op illegitiem politiegeweld tegen Afro-Amerikanen, zie ook <https://blacklivesmatter.com/>.

⁹ <https://www.ad.nl/buitenland/veel-landen-hebben-hun-eigen-george-floyd-we-worden-behandeld-als-melaatsen~af8f60c2/>

¹⁰ <https://www.alamyimages.fr/paris-france-les-anarchistes-francais-extreme-gauche-faisant-protester-anti-police-banniere-en-manifestation-de-rue-marche-contre-le-racisme-et-l-extreme-droite-urgence-les-gens-de-la-rue-mars-image63242983.html>

¹¹ <https://kurier.at/chronik/wien/toedlicher-rassismus-solidaritaets-demo-in-wien-ist-gestartet/400931663>

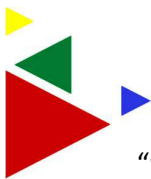
¹² Wie trouwens het begrip "police violence" intikt in de zoekmachine Google, verkrijgt 492.000.000 hits.

¹³ https://www.amnesty-international.be/sites/default/files/bijlagen/policing_the_pandemic_-_final.pdf

¹⁴ <https://www.amnesty-international.be/nieuws/europa-corona-lockdowns-maken-vooroordelen-en-discriminatie-bij-de-politie-zichtbaar>

¹⁵ https://doktersvandewereld.be/nieuws-publicaties/politiegeweld-tegen-vluchtelingen-en-migranten-onderweg-in-belgie?gclid=EA1aIQobChMI3tGdnryi6gIVwbYYCh2sQAQ3EAAAYASAAEgIpovD_BwE#undefined%20en%20https://doktersvandewereld.be/system/files/publications/downloads/MdM%20rapport%20Geweldmigratie%20NL%20HDFinal.pdf

“vuistslagen, trappen en wapenstokslagen, arbitraire en gedwongen naaktfouilleringen, afpersing, vernederingen tot en met chantage om vingerafdrukken te verkrijgen en niet-wettelijke inbeslagname van persoonlijke bezittingen”. In dit visiedocument wordt er dieper ingegaan op nog meer vaststellingen van organisaties en burgers, evenals op de oplossingen die zij voorstellen.

Niet iedereen is het er echter mee eens om de Verenigde Staten met België te vergelijken en daaruit te besluiten dat ook de doorsnee Belgische politieman/vrouw zich voortdurend zou schuldig maken aan racisme, onterecht¹⁶ geweld en discriminatie. Zowel de toenmalige Belgische Minister van Veiligheid en van Binnenlandse Zaken, de Heer Pieter De Crem als de Commissaris-generaal van de Federale Politie, de Heer Marc De Mesmaeker, gaven aan dat er binnen de Belgische politie “geen sprake is van structureel racisme^{17 18}”. Zij staan daarmee niet alleen, wereldwijd is dit een gangbare opinie bij politieke verantwoordelijken en politieleiders. Onder meer de Minister van Binnenlandse Zaken van het land Nedersaksen¹⁹, de Heer Boris Pistorius²⁰ en de Nieuw-Zeelandse Minister verantwoordelijk voor de politie, de Heer Stuart Nash²¹, nemen dit standpunt in. Ook een aantal leden van politiediensten zelf konden zich trouwens niet vinden in de beschuldigingen van racisme en illegitiem politiegeweld, zoals bleek uit protesten waarbij zij symbolisch hun handboeien op de grond neerlegden, onder meer in Brussel²².

In augustus 2020 werd België geconfronteerd met een politieoptreden waarop, nadat de pers met videobeelden had uitgepakt, een storm van kritiek uitbarstte. Aanleiding was de manier waarop de Slovaak Jozef Chovanec werd behandeld toen hij op 23.02.2018 een vlucht wou nemen naar Slovakije vanuit “Brussels South Charleroi Airport”. Hij werd door de luchtvaartpolitie, onderdeel van de Federale Politie, aangehouden en opgesloten in een cel van de luchthaven. Na te zijn overgebracht naar een ziekenhuis in Charleroi, overleed hij op 27.02.2018. Een gerechtelijk onderzoek werd onmiddellijk opgestart door de gerechtelijke overheden en gevoerd door de dienst Enquêtes van het Comité P. Zware kritiek²³ werd geuit op de traagheid van het gevoerde gerechtelijk onderzoek, aangezien dit in september 2020 nog steeds niet was afgerond maar ook op het gedrag²⁴ van politie en medisch personeel²⁵.

¹⁶ Verder in dit visiedocument zal hierop nog verder worden ingegaan. De wet voorziet immers in het feit dat de politie geweld kan gebruiken, onder welbepaalde omstandigheden. Soms is de politie zelfs verplicht om dit te doen.

¹⁷ <https://www.vrt.be/vrtnws/nl/2020/06/18/topman-federale-politie-over-protest/>

¹⁸ https://www.rtb.be/info/belgique/detail_il-n-y-a-pas-de-racisme-structurel-au-sein-de-la-police-en-belgique-affirme-le-ministre-de-l-interieur-pieter-de-crem?id=10519503

¹⁹ Bondsstaat binnen Duitsland.

²⁰ https://www.deutschlandfunk.de/polizei-in-deutschland-pistorius-spd-kein-struktureller-und.694.de.html?dram:article_id=478339

²¹ <https://www.nzherald.co.nz/nz/police-minister-there-is-no-place-for-racism-in-the-new-zealand-police/YBRVKDWWWL4F5FV7UAAZ3ZEN4/>

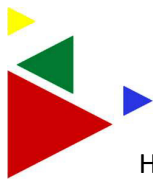
²² <https://www.lacapitale.be/585023/article/2020-06-19/bruxelles-action-symbolique-des-policiers-pour-protester-contre-la>

²³ Deze kritieken gaven zelfs aanleiding tot een onderzoek door de hoge raad voor justitie, zie <https://www.lesoir.be/334796/article/2020-10-29/affaire-chovanec-aucune-tentative-de-dissimulation-dans-lenquete-selon-le>

²⁴ Zie <https://www.nrc.nl/nieuws/2020/08/20/de-belgische-politie-mist-normbesef-a4009391>

²⁵ <https://www.hln.be/nieuws/buitenland/-hij-verdient-het-niet-om-gereanimeerd-te-worden-uitspraken-hulpverleners-veroorzaken-ook-in-slovakije-verontwaardiging~a22f5685/>

Het beeld bij de bevolking van een politie die zich allesbehalve correct gedraagt werd nog versterkt doordat eind augustus 2020 de nieuwswebsite Apache²⁶ het bestaan meldde van een gesloten Facebookgroep binnen de politie, “Thin Blue Line Belgium” genaamd, waarin racistisch taalgebruik bij de 6.700 actieve en gepensioneerde personeelsleden van de politie schering en inslag bleek te zijn en er in commentaren tevens werd aangezet tot geweld. Ondertussen is de Facebookgroep offline en werd ook hier een gerechtelijk en een tuchtonderzoek opgestart. Ook Nederland werd recent geconfronteerd met gelijkaardige feiten²⁷.

Gekoppeld aan een aantal overlijdens²⁸ is voor sommigen de vaststelling vlug gemaakt, er is wel degelijk een veralgemeend fundamenteel probleem binnen de Belgische politie inzake normbesef. Het zit volgens hen goed fout binnen de Belgische politie. De vaststelling dat een tuchtstraf wordt vernietigd door de Raad van State omwille van het niet respecteren van de procedureregels, dit alhoewel beelden het racistisch en homofob karakter aantonen van de uitspraken van twee politieambtenaren tijdens een patrouille in Anderlecht²⁹, draagt evenmin bij tot het denkbeeld van een politie waarvan we mogen uitgaan dat ze niet-racistisch is. Bovendien ontstaat het beeld van straffeloosheid.

Nochtans, niemand kiest een job bij de politie om die niet correct uit te oefenen! Uit diverse wetenschappelijke onderzoeken blijkt dat zowel extrinsieke als intrinsieke motieven een rol spelen. Intrinsieke motieven verwijzen naar aspecten van het werk zelf, “doing something because it is inherently interesting or enjoyable”. Exentrieke motieven houden verband met iets dat extern is aan het werk, zoals de jobzekerheid, het loon, de carrièremogelijkheden, een uitgebreid sociaal statuut, de mogelijkheid om diverse functies uit te oefenen, enz... Als intrinsieke motieven wordt vaak naar het volgende verwezen: geen enkele dag is dezelfde, je maakt deel uit van één grote familie, je dagelijkse inzet doet er maatschappelijk gezien echt wel toe, het uitdagende en het vernieuwende aan de job, de droom reeds van kleins af bij te politie te willen gaan, of nog de verantwoordelijkheid en de uitstraling van de functie. Hieruit blijkt duidelijk de passie en het enthousiasme waarmee velen hun job bij de politie opnemen.

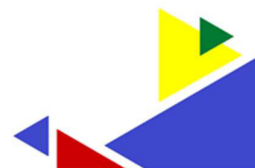
Dit alles leidt tot een aantal vragen waarop dit visiedocument dieper zal ingaan. Is er sprake van een racisme- en geweldscultuur bij de politie? Zit het beleid goed of blijven de politieke,

²⁶ <https://www.apache.be/2020/08/31/racisme-en-aanzetten-tot-geweld-in-gesloten-facebookgroep-politie/>

²⁷ <https://www.rtlnieuws.nl/nieuws/nederland/artikel/5178678/politie-racisme-whatsapp-rotterdam-racistisch-aboutaleb-appgroep>

²⁸ De 19-jarige Brusselaar Adil stierf in de nacht van 10.04.2020 na een ongeval met een politiewagen toen hij gevlucht was voor een controle; in dit dossier werden de politiefunctionarissen eind november 2020 buiten vervolging gesteld. De 17-jarige Mehdi liet op 20.08.2019 het leven toen hij op de vlucht ging voor een controle vlak bij het Centraal Station, zaak waarbij het parket na onderzoek in oktober 2020 besliste om de politiefunctionarissen niet te vervolgen. Het meisje Mawda kwam op 17.05.2018 op 2-jarige leeftijd om het leven door een verloren kogel tijdens een achtervolging op de E42. De rechtbank van eerste aanleg in Bergen veroordeelde de politieagent in februari 2021 tot 1 jaar cel met uitstel omdat hij niet het recht had om te schieten op de bestelwagen, er waren voor de rechter andere manieren om de auto te doen stoppen.

²⁹ Zie <https://www.rtl.be/info/regions/bruxelles/-tous-des-macaques-deux-policieres-insultent-des-riverains-a-anderlecht-l-une-d-elles-fait-annuler-sa-sanction-1273730.aspx>

administratieve, tucht- en gerechtelijke overheden stilzitten? Is het wetgevend kader voldoende? Wat doet de politie, of wat doet ze net niet? Wat kan er beter, en wat is er goed?

Er is dus nood aan een duidelijk overzicht. Het doel van dit visiedocument is derhalve om weer te geven hoe de situatie inzake racisme, illegitiem politiegeweld en in het algemeen discriminatie bij de Belgische politie is, onder meer door een overzicht te geven van datgene wat burgers en organisaties in ons land hierover vaststellen en aanvoelen, maar ook door weer te geven wat de regelgeving is en welke acties er momenteel door de politie al (of net niet) ondernomen worden om hiertegen in te gaan. Zowel de rechten als de plichten van de burgers als van de politieambtenaren zullen aan bod komen. We zullen ook stilstaan bij de rol van de controleorganen en finaal zullen er ook oplossingen worden aangereikt die ertoe moeten bijdragen de problemen binnen het politieapparaat te verminderen en zodoende bepaalde delen van de bevolking en de politie dichter bij elkaar te brengen. Ook de vraag of de kloof helemaal kan gedicht worden mag in dit artikel niet ontbreken.

